

Piotr Orzeszek

"Wielki projekt", Stephen Hawking,
Leonard Mlodinow, Warszawa 2011 :
[recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 9/4, 93-94

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stephen Hawking, Leonard Mlodinow, *Wielki Projekt*, Albatros, Warszawa 2011, ss. 216

Pragnąc zrozumieć wszechświat, musimy poznać nie tylko jaki on jest, lecz przede wszystkim odpowiedzieć na pytanie dlaczego jest on właśnie taki a nie inny. Niezaprzeczalnie zadaniem filozofii jest stawianie pytań. Szczególnie pytań kauzalnych czyli rozpoczynających się od partykuły „dlaczego”, pytań żądających odpowiedzi na temat przyczyn konstytuujących naturę wszechświata, którego sami jesteśmy częścią.

Do pytań o przyczynę należą: „Dlaczego istnieje raczej coś niż nic?”, „Dlaczego my istniejemy?” oraz „Dlaczego właśnie ten konkretny zbiór praw przyrody, a nie inny leży u podstaw otaczającej nas rzeczywistości?”. Są to pytania z zakresu filozofii. Stephen Hawking i Leonard Mlodinow, autorzy książki „Wielki projekt” głoszą przekonanie, że obecnie filozofia nie nadąża w pełni za rozwojem współczesnej nauki, w tym zwłaszcza fizyki. Zatem to uczeni specjalizujący się w naukach empirycznych winni wieść prym w naszych poszukiwaniach wiedzy i prawdy o świecie.

Książka „Wielki projekt” autorstwa Howkinga i Mlodinowa stawia sobie za cel przedstawienie współczesnemu czytelnikowi rozwiązań wynikających z najnowszych odkryć i teorii naukowych. Autorzy zwracają uwagę, że paradygmat naukowy w dziedzinie fizyki podlega obecnie nieustannym zmianom. Z podjętych w omawianej pozycji rozważań wyłania się zupełnie nowy obraz wszechświata, a nasze miejsce w nim jawi się odmiennie, niż sądziliśmy jeszcze niedawno.

Howking i Mlodinow stawiają tezę, że w ujęciu teorii kwantowej wszechświat nie posiada tylko jednej historii. Wszystkie możliwe historie kosmosu istnieją równocześnie. Nie ma jednoznacznie określonej zarówno przyszłości jak i przeszłości. W pewnym sensie to my tworzymy historię obserwując świat.

Co więcej nasz wszechświat, w którym przyszło nam żyć jest tylko jednym z wielu, które wyłoniły się spontanicznie wzięwszy swój początek z wczesnych fluktuacji kwantowych. Zdaniem autorów w każdym równoległym istniejącym wszechświecie mogą istnieć inne, odmienne prawa przyrody.

Na książkę składa się osiem rozdziałów. Pierwsze z nich pozwalają czytelnikowi zaznajomić się z omawianą problematyką. Omówione zostają między innymi: podane przez Feynmana sformułowanie teorii kwantowej, koncepcja historii alternatywnych, teoria strun oraz koncepcja światłonośnego eteru. W pierwszych rozdziałach autorzy stawiają również pytania o naturę wszechświata, ukazując odpowiedzi jakich nauka i filozofia udzielały w czasach minionych.

Autorzy starają się uzasadnić pogląd, iż nie trzeba przywoływać Boga, aby wyjaśnić naturę oraz istnienie wszechświata. Stephen Hawking stwierdza dobitnie: „Spontaniczna kreacja jest przyczyną, dla której istnieje raczej coś niż nic, dla której istnieje Wszechświat i dla której istniejemy my. Nie trzeba przywoływać Boga, by odpalił fajerwerk i stworzył Wszechświat.” (Hawking, Młodinow 2011: 219)

Zwieńczeniem rozważań jest podany przez Howkinga i Młodinowa fascynujący opis M-teorii, która obecnie wydaje się być jedyną godną kandydatką na teorię wszystkiego.

Omawiana książka jest niewątpliwie pozycją kontrowersyjną. Podczas, gdy społeczność naukowa zazwyczaj zawiesza sądy odnośnie istnienia Boga, autorzy „Wielkiego projektu” głoszą tezę, iż do wyjaśnienia istnienia wszechświata nie jest potrzebne przyjęcie istnienia jakiegokolwiek Istoty Nadprzyrodzonej. Ich zdaniem, aby początek wszechświata wystarczające jest posłużenie się wybranymi koncepcjami fizyki współczesnej.

Warto jednak sięgnąć po tę pozycję nawet jeśli nasze przekonania są już ugruntowane. Niezależnie od tego czy czytelnik jest osobą wierzącą, agnastykiem czy ateistą rozważania prowadzone przez autorów z pewnością wydadzą się mu ciekawe poznawczo. Niewiele jest bowiem książek, w których w podobnie przystępny sposób zostały omówione zdobycze fizyki współczesnej. Jednocześnie doskonała znajomość opracowywanego tematu oraz literacki kunszt autorów powodują, że wspomniane teorie fizyki ostatnich lat stają się argumentami w naukowej dyskusji. Rozważania Hawkinga i Młodinowa poprowadzone są w sposób tak genialny, że podczas ich lektury zadziwi nas wszechświat i rządzące nim prawa przyrody. Filozofia rozpoczyna się właśnie od tego rodzaju zdziwienia.

Piotr Orzeszek
Katedra Metodologii Nauk, WFCh, UKSW